

MERKLIN FERENC

Elindultam szép hazámból... – Kristóf Ágota-émlékkönyv

(Szerkesztette: Czetter Ibolya)

B.K.L. Kiadó, Kanizsai Dorottya Gimnázium Baráti Köre, 2016

Kristóf Ágota, *A Nagy Füzet* írója 1954-ben érettségizett a Szombathelyi Kanizsai Dorottya Gimnáziumban. Hosszú évtizedeken keresztül neve alig volt ismert Magyarországon, pedig a nagyvilág már a legjelentősebb kortárs szerzők között emlegette, műve több helyen kötelező olvasmány.

„A bizonytalan esti / fényben / ferdén felröppen / egy madár... / a szél felszakítja / az ég sebeit...” – Kristóf Ágota sorai jutnak eszünkbe, amikor kezünkben tarjuk a küllemében is igényes emlékkönyvet. A címlapon az író nő kőszegi lakóházának részletét látjuk, amelyről éppen elröppen egy madár – vagy épp megérkezik... A hátsó borítón Kristóf Ágota portréja, távolba néző tekintettel, valamint az az útszakasz látható, ahol annak idején elhagyta az országot.

Nem csupán a 2014-ös szombathelyi konferencián elhangzott előadásokat találjuk meg, hanem mindezt kiegészítik további írások, fotók és egy bibliográfia. A bevezető gondolatok után az író nő életrajzát olvashatjuk, majd következnek a konferencia előadásainak szerkesztett változatai, sőt egy kiegészítő írás is Ölbei Líviától. Az utolsó írást, lírai emlékezést követi a *Kristóf Ágota-bibliográfia* Kovács Katalin összeállításában.

Már a Czetter Ibolya által összeállított életrajz sem száraz adathalmaz, olvasmányosan tárja elénk a csikvándi kislány gyermekkorát, Kőszegre költözésük időszakát. Aztán Kristóf Ágota munkásságába enged bepillantást. Az utolsó sorok az író nő különböző díjait emelik ki, majd a 2014-es szombathelyi konferencia és emléktábla-avatás pillanatait idézik fel.

Az életrajz aztán szinte végig jelen van a könyvben, minden írás hozzátesz valamit, kiegészíti, árnyalja, pontosítja az esetleg szárazabb adatokat. Idevarázsolják a mindig is hazavágyó író nőt.

Petőcz András előadásában a franciául író svájci magyar író nő nyelvhez, francia nyelvhez való viszonya, a regény nyelvi puritanizmusából adódó előnyök, többlettartalmak elemzése áll a központban. Az irodalmár hangsúlyozza: mindannyiunk feladata, hogy Kristóf Ágota műveit itthon is kanonizáljuk.tudnunk kell azt is, hogy ő azon kevés ma-

gyar írók egyike, aki valóban része lett a világ és Európa kultúrájának, akit olyan nagy irodalmi és nyelvi újítókkal emlegetnek együtt [...], mint Beckett vagy Ionesco” – írja Petőcz.

Kristóf Ágota több éven keresztül ismerkedett a francia nyelvvel, de sosem érezte azt, hogy igazán birtokolná, jól használná. Petőcz András nyelvi szempontból elemzi a leghíresebb regényt, rávilágítva arra, hogy megjelenésekor a szinte csak alanyból és állítmányból álló mondatok, valamint a jelen idő kizárólagos használata keltették a legnagyobb feltűnést. Kiderül az előadásból, hogy ez nem feltétlenül nyelvi hiányosságból adódik, sokkal inkább tudatos választás, hiszen illik az ikrek korához, túlélési módszeréhez, a regényvilág hangulatához, másrészt nem egyedülálló a világirodalomban ez a fajta beszédmód. Érdemes csak Albert Camus-re gondolni, de előzményként emeli ki az írás Samuel Beckett munkásságát is, aki szintén nagy hatással volt a Kossuth-díjas író nőre.

Végezetül fölteszi a kérdést: vajon attól, hogy Kristóf Ágota nem magyarul írt, már nem is magyar író? A válasz egyértelmű „de igen”, irodalmi párhuzamokkal alátámasztva. (Például Janus Pannoniust, aki latinul írt, mindenki magyar költőnek tartja.)

Újabb, egészen személyes találkozás Kristóf Ágotával Ölbei Lívia *Ikerminták* és *Mind/egy* című írásai. Az előbbi a konferencián is elhangzott, az utóbbi egy méltán híres Kristóf Ágota-színárab előadása kapcsán született.

Ölbei szinte küldetésének tartja a Kristóf Ágota-kultusz életben tartását, ápolását, teszi mindezt úgy, hogy szinte az elsők között volt, aki találkozott itthon az íróval, és megismertette az olvasókkal személyét, munkásságát, ügyelve, hogy a kultusz ne vonja el a figyelmet a lényegről. Hangsúlyozza: „A jól működő irodalmi kultusz azonban éppen hogy elvezet a szöveghez – sőt utakat nyithat a befogadáshoz is.” Kristóf Ágota *Egy elsurránó patkány* című színművének magyarországi ősbemutatója az egykori kőszegi téglagyár épületében kapott otthont 2012-ben, Gergye Krisztián rendezésében. A *Mind/egy* betekintést nyújt az előadás létrejöttének előzményeibe, értesülünk a kőszegi születésű rendező

különös találkozásáról Kristóf Ágota munkásságával, képet kapunk a nagy hatású, látomászerű összművészeti bemutatóról.

Szunyogh László *Szöveg és kép viszonya (A Nagy Füzet képi transzformációjának lehetőségei)* című írása a szobrászmesterség szépségeibe, nehézségeibe enged bepillantani. Irodalom és képzőművészet találkozásáról olvassunk az emléktábla születése kapcsán.

Két lírai emlékezés (az olvasmányélményre, illetve a személyes találkozásokra) után az emlékkönyv egy „perfomansszal” zár, a már említett Gergye Krisztián emlékező, lírai montázsával. Ezt követi a bibliográfia, amely az interneten megjelent írások kivételével a 2014. április 30-ig kiadott külföldi és magyar műveket gyűjti össze.

Mindez így együtt kiindulópont és összegzés, emlék és útmutató.



NAGY HILDA (1995) Erdőszyörgy

NAGY HILDA

Buda Attila, Nemeskéri Luca, Pataky Adrienn (szerk.): „...mi szépség volt s csoda”

Ráció Kiadó, 2015

Az olvasót (legyen szó filológusról vagy egyszerű érdeklődőről) mindig is foglalkoztatta a szerző személyisége, magánélete. Annak ellenére, hogy mindenki ismeri a követendő szabályt – az elbeszélő nem tévesztendő össze a szerzővel –, az érdeklődés az idő folyamán sem lankadt ez irányban. Az MTA – ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport immár második kötetét jelentette meg az Újhold folyóirat köréről. A *„...mi szépség volt s csoda”* Lakatos István-idézetet című választó kiadvány betekintést enged az alkotás elő- és háttérébe egyaránt.

A változatos témájú, eltérő perspektívájú tanulmányok alapos szerkesztői gondra utalnak. Olvashatunk az Újholdon kívüli folyóirat-tervről, Lakatos István műhelytitkairól, Ottlik *Iskola a határon* című regényének megfilmesítési kísérleteiről. Nemes Nagy Ágnes kapcsán többet kínál a kötet. A költőnőről szóló írások összekapcsolhatóak. Egyrészt írásainak magánéleti vonatkozásai is helyet kapnak, de ugyanolyan mértékben érvényesülnek versei, esszéi befogadói értelmezései is. Ez a fajta koncepció több irodalomelméleti iskola arany középútját mutatja, ami talán új irányt ad a jövőbeli elemzéseknek. A tanulmányokon kívül szövegközlések (Nemes Nagy naplói), illetve képmelléklet is található a kötetben.

Az Újholdat sokan a Nyugat utódjának tekintik, de talán kevesen

tudják, hogy ez a „fióknak író generáció” (az ÁIK e témakörbeli első kiadványa éppen a publikáció nehézségeiről, hiányáról ad részletesebb ismertetést) egy másik folyóirat létrehozására is törekedett (Magyar Orfeusz), de ennek terve meghiúsult. Lényegesen másként kezeljük a sikertelen próbálkozás tényét, ha látjuk a háttérben magát az embert, aki sokadjára is próbálkozik, és nem távolodik el a tenni akarástól, magától az alkotói munkától a legnagyobb nehézségek közepette sem. Jelen kötet esetében főként Nemes Nagy Ágneshez juthat közelebb az olvasó. Nemcsak művei elemzését, az általa művelt műfajok, motívumok szemléltetését kapjuk, hanem mintegy ráadásként önértelmezéseivel is szembesülhetünk. Fontosnak tartom kiemelni egy örök érvényű meglátását, miszerint „csak az tud igazán formabontó lenni, aki pontosan tudatában van annak, milyen formákat és műfajokat épít le, alakít át”. Meglátásom szerint kortárs költőink, főként a feltörekvő nemzedék,

mintha nem ismernék vagy legalábbis elfelednék e tételt. Sok esetben szemet szúr, hogy nem azért használják a szabad formát, mert éppen az felelne meg a gondolat kifejezésének, a téma fekvésének, sokkal inkább az indokolja a választást, hogy nem merültek el kellőképp a formák ismeretében.

Ugyancsak Nemes Nagy Ágnes kapcsán merül fel a műfordítás mint

